

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور
۲۳. «بخش نفت و گاز»

مقدمه

مطابق رویه مرسوم عمده مباحث مرتبط با بخش نفت و گاز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، ذیل تبصره‌های «۱» و «۱۴» عنوان شده است. تبصره «۱» مطابق عنوان آن به روابط مالی وزارت نفت با دولت و صندوق توسعه ملی می‌پردازد. همچنین بحث‌های مرتبط با فروش داخل گاز طبیعی و فراورده‌های نفتی در تبصره «۱۴» مورد بررسی قرار می‌گیرد. موضوعات مربوط به شرکت‌های تابعه وزارت نفت از جمله شرکت ملی نفت نیز در پیوست ۳ لایحه بودجه مورد بحث قرار گرفته است. در این گزارش ابتدا بخش نفت و گاز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ به صورت کلی مورد بررسی قرار گرفته و در ادامه پیشنهادهایی برای اصلاح آن ارائه می‌شود.

مشخصات لایحه

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۷۱۵

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور

تولیدی

دفتر: مطالعات انرژی،

صنعت و معدن

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۳۱۰۱۷۹۵۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۱۰/۵

۱. مفروضات فروش نفت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

مفروضات منابع حاصل از فروش نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ به شرح جدول ذیل است:

۱. جدول تحلیل مفروضات منابع حاصل از فروش نفت خام، میعانات گازی و گاز طبیعی

مفروضات	
۱,۲۰۰,۰۰۰	میزان صادرات نفت خام و میعانات گازی (بشکه در روز)
۶۰	قیمت صادرات نفت خام و میعانات (دلار بشکه)
۲۳,۰۰۰	نرخ تسعیر ارز (تومان)
۱۴۵,۰۰۰	مقدار میعانات گازی تحویلی به پتروشیمی‌ها (بشکه در روز)
۳/۵۸	خالص صادرات گاز طبیعی (میلیارد دلار)

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه

با توجه به مفروضات ارائه شده، از سوی سازمان برنامه و بودجه کشور نکات زیر قابل تأمل است:
✓ با توجه به گزارش دیوان محاسبات کشور، خالص صادرات گاز طبق اعلام وزارت نفت برابر ۳/۱۱۷ میلیارد دلار است که در لایحه بودجه با بیش برآوردی ۴۶۳ میلیون دلاری مواجه است.^۱

۱. دیوان محاسبات کشور، گزارش «بررسی منابع و مصارف عمومی دولت و احکام تبصره‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور»، زمستان ۱۴۰۰.

✓ با توجه به گزارش دیوان محاسبات کشور، عملکرد تحقق منابع حاصل از صادرات نفت، صادرات میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی و سه درصد سهم مناطق نفت خیز تا پایان آبان ماه سال ۱۴۰۰ به ترتیب برابر ۱۵، ۵۴ و ۳۲ درصد بوده است.^۱

✓ براساس آمار دریافتی درباره میزان صادرات نفت خام و میعانات گازی کشور تا آبان ماه سال ۱۴۰۰، پیش بینی فروش ۱/۲ میلیون بشکه در روز در سال ۱۴۰۱ خوشبینانه به نظر می رسد.

۲. بررسی منابع حاصل از نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی

منابع حاصل از نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی در ردیف های زیر منظور شده است. شایان ذکر است عناوین موجود در جدول ۵ ماده واحد (که در جدول ۲ گزارش حاضر آمده اند) بایستی اصلاح شوند. با توجه به بند «ب» تبصره «۱»، ردیف ۲۱۰۱۰۰ بایستی به منابع حاصل از صادرات نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی تغییر نماید و عنوان فرآورده های نفتی از آن حذف شود. همچنین ردیف ۲۱۰۱۰۱ منابع حاصل از نفت خام و میعانات گازی و ردیف ۲۱۰۱۰۲ تنها عنوان خالص صادرات گاز طبیعی را شامل شود.

جدول ۲. منابع حاصل از نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی در ردیف های جدول ۵ ماده واحد

ردیف	عنوان	منابع (هزار میلیارد تومان)
۲۱۰۱۰۰	منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی	۳۸۱/۸۴۵
۲۱۰۱۰۱	منابع حاصل از صادرات نفت	۳۱۵/۵۴۲
۲۱۰۱۰۲	منابع حاصل از ارزش صادرات میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی	۴۵/۷
۲۱۰۱۰۹	مناطق محروم و نفت خیز از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی (۳ درصد)	۲۰/۶۰۳
۳۱۰۷۰۵	منابع حاصل استفاده از صندوق توسعه ملی از جمله ۲۰ واحد از سهم صندوق در سال ۱۴۰۰	۱۳۷/۳۵۶

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور.

در مورد جدول ۲ نکات زیر دارای اهمیت است:

- در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور میزان فروش نفت خام و میعانات گازی از محل صادرات، روزانه یک میلیون و دویست هزار بشکه با قیمت هر بشکه ۶۰ دلار در نظر گرفته شده است که عددی معادل ۲۶/۲۸ میلیارد دلار برآورد می شود. با اعمال نرخ تسعیر ۲۳ هزار تومان، درآمد ریالی این میزان صادرات، معادل ۶۰۴ هزار میلیارد تومان خواهد بود.
- خالص صادرات گاز طبیعی نیز برابر ۳/۵۸ میلیارد دلار برآورد می شود که با نرخ تسعیر مذکور، معادل ۸۲ هزار میلیارد تومان درآمد خالص خواهد داشت. مجموع درآمد دلاری حاصل از صادرات نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی برابر ۲۹/۸۶ میلیارد دلار خواهد بود.

• از میزان کل این دو سرفصل درآمدی (۶۸۶ همت)، ۱۴/۵ درصد مربوط به سهم شرکت ملی نفت و شرکت ملی گاز، ۳ درصد مربوط به سهم مناطق محروم، ۴۰ درصد مربوط به صندوق توسعه ملی و مابقی معادل ۴۲/۵ درصد سهم دولت است.

• سهم ۴۰ درصدی صندوق توسعه ملی (از کل صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی) برابر ۱۱/۹۴ میلیارد دلار و ۲۷۴ همت است. در لایحه ۱۴۰۱ براساس ردیف ۳۱۰۷۰۵ جدول (۵) (منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی) ۲۰ درصد این سهم برابر ۵/۹۷ میلیارد دلار (معادل ۱۳۷/۳۵۶ هزار میلیارد تومان) به‌صورت بدهی دولت و وام برداشت و در اختیار دولت قرار گرفته است.

اعمال سهم ۴۲/۵ درصدی دولت از این دو سرفصل درآمدی به‌ترتیب منتج به ۲۵۶ همت از نفت خام و میعانات گازی و ۳۵ همت از گاز طبیعی خواهد شد که با اعداد موجود در جدول ۱ به‌ترتیب ۵۹ و ۱۰ همت تفاوت دارد. بر این اساس به‌نظر می‌رسد حدود ۶۹ همت از مجموع منابع حاصل از صادرات نفت میعانات و گاز طبیعی شفاف نیست. با توجه به حذف فروش داخلی میعانات گازی به پتروشیمی‌ها در تبصره «۱۴» لایحه، به‌نظر می‌رسد این اختلاف ناشی از اعمال و محاسبه این سرفصل در منابع جدول ۲ باشد.

۳. بررسی تبصره «۱» - نفت و روابط مالی آن با دولت / صندوق توسعه ملی

- بندهای «الف» و «ب»

در بندهای «الف» و «ب» تبصره «۱»، سهم دولت، شرکت ملی نفت، شرکت ملی گاز و مناطق نفت‌خیز، گازخیز و کمتر توسعه‌یافته از درآمدهای نفتی و سقف هریک از آنها تعیین شده که اهم نکات آن به شرح زیر است:

- با فرض صادرات یک میلیون و دویست هزار بشکه در روز و فروش داخلی ۰/۱۴۵ میلیون بشکه در روز خوراک به پتروشیمی‌ها ارزش معادل دلاری کل فروش نفت خام، میعانات گازی و گاز طبیعی ۳۲/۸۸ میلیارد دلار برآورد می‌شود.

- با این حساب، سهم ۱۴/۵ درصد شرکت ملی نفت از رقم ۲۶/۲۸ میلیارد دلار صادرات نفت و میعانات گازی، به میزان ۳/۸۱ میلیارد دلار است.

- ارزش خالص صادرات گاز ۳/۵۸ میلیارد دلار در نظر گرفته شده و سهم ۱۴/۵ درصد شرکت ملی گاز ایران از این رقم ۰/۵۲ میلیارد دلار به‌دست می‌آید.

- سهم ۲۰ درصد صندوق توسعه ملی (از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز) برابر ۵/۹۷ میلیارد دلار است.

- منابع بودجه عمومی دولت از منابع نفتی در لایحه (ردیف ۲۱۰۱۰۹، ۲۱۰۱۰۲ و ۲۱۰۱۰۱ جدول (۵) ماده‌واحد)، برابر ۳۸۱/۸۴۵ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. با توجه به لایحه بودجه ۱۴۰۱ کل کشور، دولت علاوه بر منابع مذکور، مبلغ ۱۳۷/۳۵۶ هزار میلیارد تومان از محل صندوق توسعه ملی (براساس ردیف ۳۱۰۷۰۵) استقراض کرده است.

- با احتساب ۲۰ درصد (۱۳۷/۳۵۶ هزار میلیارد تومان) دریافت وام دولت از صندوق توسعه ملی، استفاده دولت از منابع نفتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ به رقم ۵۱۹ هزار میلیارد تومان می‌رسد. با این تفاسیر وابستگی بودجه کشور به منابع نفتی از کل منابع بودجه عمومی دولت با احتساب استقراض از صندوق توسعه در حدود ۳۷/۸ درصد پیش‌بینی می‌شود که این امر با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (بند «۱۸») و سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (بند «۱۰») سازگار نیست.

جدول ۳. نفت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور با فرض صادرات ۱/۲ میلیون بشکه در روز و ۰/۱۴۵ میلیون بشکه در روز فروش داخلی میعانات گازی به پتروشیمی‌ها

ردیف	عنوان	منابع (میلیارد دلار)	توضیحات
۱	مجموع منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی، گاز طبیعی و فروش داخلی	۳۲/۸۸	مجموع ردیف ۱-۲۰، ۱-۳ و ۱-۳
۱-۱	منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی	۲۶/۲۸	با فرض بشکه‌ای ۶۰ دلار
۱-۲	منابع حاصل از صادرات خالص صادرات گاز طبیعی	۳/۵۸	صادرات گاز به عراق و ترکیه
۱-۳	منابع حاصل از فروش داخلی میعانات گازی	۳/۰۲	با فرض ۱۴۵ هزار بشکه در روز به قیمت ۹۵ درصد فوب معادل ۵۷ دلار
۲	سهم شرکت ملی نفت از صادرات نفت خام، میعانات گازی و فروش داخلی	۴/۲۵	مجموع ردیف ۲-۲۰، ۲-۱
۲-۱	سهم شرکت ملی نفت از صادرات نفت خام و میعانات گازی	۳/۸۱	معادل ۱۴/۵ درصد مجموع ردیف ۱-۱
۲-۲	سهم شرکت ملی نفت فروش داخلی میعانات گازی	۰/۴۴	معادل ۱۴/۵ درصد مجموع ردیف ۱-۳
۳	سهم شرکت ملی گاز	۰/۵۲۱	معادل ۱۴/۵ درصد ردیف ۱-۲
۴	سهم صندوق توسعه ملی	۱۱/۹۴	معادل ۴۰ درصد ۱-۲۰، ۱-۱
۴-۱	سهم صندوق توسعه ملی با احتساب استقراض ۲۰ درصد از منابع آن به دولت	۵/۹۷	معادل ۲۰ درصد ۱-۲۰، ۱-۱

مأخذ: محاسبات محقق.

در صورت در نظر گرفتن مفروضات صادرات منابع نفتی در لایحه بودجه ۱۴۰۱ و با توجه به محاسبات انجام شده، منابع قابل استفاده دولت از محل صادرات نفت خام، میعانات گازی و گاز طبیعی و بدون احتساب ۴۰ درصد سهم صندوق توسعه ملی بالغ بر ۳۸۱/۸۴۵ هزار میلیارد تومان برآورد می‌شود. در صورت عدم احتساب وام دریافتی دولت از منابع نفتی صندوق توسعه ملی (۱۳۷ هزار میلیارد تومان) وابستگی بودجه کشور به منابع نفتی از کل منابع بودجه عمومی دولت برابر ۲۷/۸۳ درصد است.

– بند «ح» تبصره «۱»

در بند «ح» تبصره «۱» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور مقرر شده که مطالبات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌های تجاری بابت اصل و سود تسهیلات پرداختی به شرکت دولتی تابعه وزارت نفت در امور نفت، بابت تأمین مالی طرح‌های بالادستی نفت و گاز به مدت یک سال امهال می‌شود، بخش قابل توجهی از بدهی‌های بانکی شرکت‌های تابعه وزارت نفت مربوط به طرح‌هایی است که الزاماً طرح‌های بالادستی نفت و گاز محسوب نمی‌شوند. این طرح‌ها شامل تسهیلات ارزی دریافتی شرکت ملی نفت ایران از بانک مرکزی به منظور اجرای طرح‌های پایین‌دستی به مبلغ ۲۴۰۰ میلیون یورو، تسهیلات ارزی شرکت ملی گاز ایران، دریافتی از بانک‌های کشور بابت احداث خطوط انتقال گاز ششم، هفتم و هشتم سراسری، خرید کمپرسور و خط انتقال گاز شمال و شمال شرق بالغ بر ۲۸۹۱ میلیون یورو است. همچنین شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران بالغ بر ۸۱۶ میلیون یورو برای طرح سرمایه‌گذاری در شرکت‌های پالایش نفت آبادان و شازند اراک تسهیلات از صندوق انرژی بانک ملت دریافت کرده است. با توجه به اینکه کلیه درآمدهای شرکت‌های مذکور در قالب تکالیف مندرج در تبصره «۱۴» قانون بودجه سنواتی به خزانه‌داری کل کشور واریز

می‌شود و نیز شرایط اقتصادی حاکم بر کشور، توان پرداخت آن برای شرکت‌های مذکور فراهم نیست و بازپرداخت تسهیلات مذکور را بسیار دشوار می‌کند. بر این اساس پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، در بند «ح» تبصره «۱» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، عبارت «بالادستی» حذف شود.

– بند «ط» تبصره «۱»

در تبصره «۱» بند «ط» به دولت تکلیف شده است که یک واحد پالایشگاهی به ظرفیت ۳۰۰ هزار بشکه در روز جهت مصرف نفت خام سنگین با استفاده از محل منابع داخلی با مشارکت بخش غیردولتی، تأمین مالی خارجی (فاینانس) و یا تحویل نفت خام به پیمانکاران احداث کند.

با تدوین و تصویب قانون «حمایت از توسعه صنایع پایین‌دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه‌گذاری مردمی» گام مهمی در توسعه صنعت پتروپالایشگاهی در کشور برداشته شده است. اگرچه با توجه به رشد مصرف سوخت در کشور، نیاز به تولید فراورده‌های نفتی در آینده میان‌مدت امری اجتناب‌ناپذیر است اما براساس گزارش‌های داخلی و خارجی آینده‌پژوهی مبنی بر روند کاهشی مصرف سوخت‌های فسیلی در جهان، جایگزینی دیگر منابع سوختی در بخش حمل‌ونقل و رشد تقاضا در مصرف مواد پلیمری و پتروشیمیایی، واحدهای پالایشگاهی در دنیا به سمت واحدهای پتروپالایشگاهی سوق داده می‌شوند. از طرف دیگر، اسناد بالادستی کشور بر لزوم توسعه زنجیره ارزش پتروشیمی و جلوگیری از خام‌فروشی (سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و...) تأکید دارند. لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، بند مذکور اصلاح شود و تولید محصولات پتروشیمی در کنار تولید فراورده‌های سوختی در قالب این طرح در بند «ط» به‌صورت ذیل اضافه شود.

«وزارت نفت مجاز است از طریق شرکت دولتی ذی‌ربط نسبت به احداث پتروپالایشگاه نفت سنگین به ظرفیت ۳۰۰ هزار (۳۰۰۰۰۰) بشکه در روز جهت تولید مواد پایه پتروشیمی (الفین‌ها و آروماتیک‌ها) و سوخت...»

همچنین گفتنی است با توجه به قانون اجرای اصل (۴۴)، دولت نمی‌تواند مالک بیش از ۲۰ درصد پالایشگاه مذکور باشد، بنابراین در صورت اصرار دولت، این بند بایستی به گونه‌ای اصلاح شود که مغایرت قانونی آن برطرف شود.

۴. بررسی منابع و مصارف بودجه شرکت ملی نفت ایران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱

۴-۱. منابع شرکت

مطابق لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، منابع شرکت ملی نفت ایران حدود ۲۸۷/۵۵۵ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است. این میزان منابع از محل‌های ذیل تأمین می‌شود (جدول ۴): از محل ذخیره استهلاک و اندوخته سرمایه‌ای ۱۲۲/۶۰۵ هزار میلیارد تومان، از وام‌های داخلی ۹/۲ هزار میلیارد تومان، از محل وام خارجی ۵۴/۲۰۸ هزار میلیارد تومان و از محل سایر دریافت‌ها ۱۰۱/۵۴۲ هزار میلیارد تومان.

نکات حائز اهمیت درخصوص منابع شرکت ملی نفت به شرح زیر است:

- بیش از ۱۰۱/۵ هزار میلیارد تومان منابع از محل سایر دریافت‌هاست، که به‌نظر می‌رسد تحقق آن بعید است.
 - از محل وام‌های داخلی حدود ۹/۲ هزار میلیارد تومان منابع برای شرکت ملی نفت در نظر گرفته شده که با توجه به حجم زیاد بدهی این شرکت و عدم توانایی شرکت در بازپرداخت بدهی‌های قبلی تحقق آن دور از انتظار است.
 - بیش از ۵۴/۲ هزار میلیارد تومان از محل وام خارجی بوده که پیش‌بینی آن از محل قراردادهای فاینانس، EPCF، قراردادهای بیع متقابل / IPC است. با توجه به محدودیت‌های پیش رو، امکان انعقاد قراردادهای نفتی با شرکت‌های نفتی خارجی بسیار ضعیف است که از نشانه‌های آن، خروج شرکت‌های نفتی خارجی در قراردادهای نفتی فعال (تفویذ شده) و ترک مذاکره قراردادهای در شرف انعقاد از سوی شرکت‌های نفتی خارجی در سال‌های گذشته است.
 - بیش از ۱۲۲/۶ هزار میلیارد تومان منابع شرکت از محل ذخایر و اندوخته‌ها تأمین خواهد شد. درواقع، می‌توان گفت تنها منبع قابل اتکا شرکت ملی نفت (بدون وام خارجی و داخلی) همین رقم است.
- در جدول ۴ منابع شرکت ملی نفت ایران به‌اختصار ارائه شده است. نکته حائز اهمیت در این منابع این است که رقم ۱۲۲/۶۰۵ هزار میلیارد تومان مربوط به دارایی‌های جاری (که در جدول بودجه شرکت‌های دولتی ردیف ۲۲۰۰۰۰ پیوست ۳ لایحه آمده است) با فرض صادرات یک میلیون و دویست هزار بشکه در روز در نظر گرفته شده است. در صورت عدم تحقق این میزان صادرات، سهم ۱۴/۵ درصدی شرکت ملی نفت نیز با کاهش روبه‌رو خواهد شد که منجر به عدم تحقق منابع شرکت ملی نفت خواهد شد.

جدول ۴. منابع شرکت ملی نفت ایران

(هزار میلیارد تومان)

ارقام پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱		
۱۲۲/۶۰۵	ذخایر و اندوخته‌ها	دارایی‌های جاری
۰/۰	تسهیلات بانکی	تسهیلات بانکی و وام‌ها
۹/۲	سایر وام‌های داخلی	
۵۴/۲۰۸	وام خارجی	
۱۰۱/۵۴۲	سایر دریافت‌ها	
۲۸۷/۵۵۵	مجموع منابع	

مأخذ: محاسبات محقق و لایحه بودجه سال ۱۴۰۱.

۴-۲. مصارف شرکت

مطابق (پیوست ۳، بودجه شرکت‌های دولتی سودده) لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور مصارف شرکت ملی نفت ایران، درمجموع بیش از ۲۸۷/۵۵۵ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است (جدول ۵) که ۱۶۹/۷۰۱ هزار میلیارد تومان برای سرمایه‌گذاری و ۱۱۷/۸۵ هزار میلیارد تومان برای بازپرداخت بدهی در قالب چهار عنوان «تسهیلات بانکی»، «وام ماده (۳۲) و سایر وام‌ها»، «وام خارجی» و «بازپرداخت ودیعه بدهی‌ها و سایر پرداخت‌ها» در نظر گرفته شده است. نکات حائز اهمیت در بخش مصارف شرکت ملی نفت عبارتند از:

- باید توجه داشت که حدود ۱۱۷/۸۵ هزار میلیارد تومان به‌منظور بازپرداخت بدهی‌های شرکت در سال ۱۴۰۱ در نظر گرفته شده است و همه منبع قابل اتکا شرکت ملی نفت با فرض صادرات یک میلیون و دویست هزار بشکه در روز حدود ۱۲۲/۶ هزار میلیارد تومان است.

- تحقق هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت ملی نفت ایران در سال آینده به منابعی وابسته است که تحقق آنها دور از انتظار پیش‌بینی می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت که سهم شرکت ملی نفت ایران از محل ۱۴/۵ درصد که خود را به صورت ذخیره استهلاک و اندوخته قانونی در منابع شرکت نشان می‌دهد پاسخگوی نیازهای سرمایه‌ای شرکت و بازپرداخت بدهی‌های کلان شرکت نیست. مجموع بدهی‌های شرکت ملی نفت تا پایان سال ۱۴۰۰ در حدود ۶۰ میلیارد دلار برآورد می‌شود که در آینده نه‌چندان دور صنعت نفت کشور را با مشکلات عدیده‌ای مواجه خواهد کرد. در جدول ۵ شمای کلی مصارف شرکت ملی نفت ایران به تصویر درآمده است.

جدول ۵. مصارف شرکت ملی نفت ایران

(هزار میلیارد تومان)

ارقام پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱		
۱۶۹/۷۰۱	هزینه‌های سرمایه‌ای از منابع داخلی	
۰/۴۶	تسهیلات بانکی	بازپرداخت وام و تسهیلات دریافتی
۵۱/۰۳۱	وام ماده (۳۲) و سایر وام‌ها	
۲۷/۹۴۵	وام خارجی	
۳۸/۴۱۷	بازپرداخت ودیعه بدهی‌ها و سایر پرداخت‌ها	
۲۸۷/۵۵۵	مجموع مصارف	

مأخذ: همان.

جمع‌بندی و پیشنهادها

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور میزان صادرات نفت خام و میعانات گازی، روزانه یک میلیون و دویست هزار بشکه با قیمت هر بشکه ۶۰ دلار در نظر گرفته شده است. منابع حاصل از ارزش صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی به مبلغ ۳۸۲ هزار میلیارد تومان در ردیف ۲۱۰۱۰۱، ۲۱۰۱۰۲ و ۲۱۰۱۰۹ جدول (۵) ماده‌واحد درج شده است. این رقم در مقایسه با رقم قانون بودجه سال ۱۴۰۰، افزایش حدود دوبرابری داشته است.

اعمال سهم ۴۲/۵ درصدی دولت از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی به ترتیب منتج به ۲۵۶ همت از نفت خام و میعانات گازی و ۳۵ همت از گاز طبیعی خواهد شد که با اعداد موجود در جدول ۱ به ترتیب ۵۹ و ۱۰ همت تفاوت دارد. بر این اساس به نظر می‌رسد حدود ۶۹ همت از مجموع منابع حاصل از صادرات نفت میعانات و گاز طبیعی شفاف نیست. با توجه به حذف فروش داخلی میعانات گازی به پتروشیمی‌ها در تبصره «۱۴» لایحه، به نظر می‌رسد این اختلاف ناشی از اعمال و محاسبه این سرفصل در منابع جدول ۲ باشد.

در صورت کسر مبلغ وام دریافتی دولت از منابع نفتی صندوق توسعه ملی (۱۳۷ هزار میلیارد تومان) و انتشار اوراق (۸۸ هزار میلیارد تومان) وابستگی بودجه کشور به منابع نفتی از کل منابع بودجه عمومی دولت برابر ۲۷/۸۳ درصد است و در صورت محاسبه وام دریافتی از صندوق توسعه ملی این میزان به ۳۷/۸ درصد می‌رسد.

با توجه به ماده‌واحد، تبصره‌ها و ردیف‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. عبارت «منابع حاصل از نفت و فراورده نفتی» که در ردیف ۲۱۰۱۰۰ جدول (۵) ماده واحده درج شده صحیح نیست و باید عبارت «منابع حاصل از نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی» جایگزین آن شود. همچنین سهم میعانات گازی در ردیف ۲۱۰۱۰۱ جدول (۵) ماده واحده در کنار منابع حاصل از صادرات نفت خام به صورت عبارت «منابع حاصل از نفت و میعانات گازی» افزوده شود. ردیف ۲۱۰۱۰۲ جدول (۵) ماده واحده، نیز تنها مشتمل بر عنوان خالص صادرات گاز طبیعی باشد.
۲. ایراد ویرایشی بند «د» تبصره «۱» به صورت زیر اصلاح شود.

اصلاح بند «د» تبصره «۱» لایحه بودجه ۱۴۰۱:

وزارت نفت از طریق شرکت دولتی تابعه ذی ربط مکلف است از محل سهم چهارده و نیم درصد (۱۴/۵٪) شرکت مذکور تا میزان پانزده هزار میلیارد (۱۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال نسبت به گازرسانی به روستاها و اتمام طرح (پروژه) های نیمه تمام گازرسانی به روستاها، تداوم گازرسانی به شهرها و روستاها با اولویت گازرسانی به شهرها و روستاهای استانهای سیستان و بلوچستان و استانهای رویشی زاگرس، مناطقی که از لحاظ گازرسانی شهری و روستایی پایین تر از متوسط کشور می باشند و همچنین روستاهای واقع در مناطق کوهستانی و صعب العبور حداقل دو برابر سرانه اقدامات لازم را به عمل آورد. شرکت مذکور موظف به گازرسانی تا درب مدارس و مساجد روستایی است.

۳. در بند «ح» تبصره «۱» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور مقرر شده که مطالبات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانکهای تجاری بابت اصل و سود تسهیلات پرداختی به شرکت دولتی تابعه وزارت نفت، بابت تأمین مالی طرحهای بالادستی نفت و گاز به مدت یک سال امهال می شود، با توجه به توضیحات ارائه شده در متن گزارش پیشنهاد می شود با رعایت آیین نامه داخلی مجلس، در بند «ح» تبصره «۱» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، عبارت «بالادستی» حذف شود و به صورت زیر اصلاح شود.

اصلاح بند «ح» تبصره «۱» لایحه بودجه ۱۴۰۱:

مطالبات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانکهای تجاری بابت اصل و سود تسهیلات پرداختی به شرکت دولتی تابعه وزارت نفت در امور نفت، بابت تأمین مالی طرحهای بالادستی نفت و گاز به مدت یک سال امهال می شود. هزینه های امهال برعهده شرکت ذی نفع است.

۴. با تدوین و تصویب قانون «حمایت از توسعه صنایع پایین دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه گذاری مردمی» گام مهمی در توسعه صنعت پتروپالایشگاهی در کشور برداشته شده است. براساس توضیحات متن گزارش پیشنهاد می شود تولید محصولات پتروشیمی در کنار تولید فراورده های سوختی در قالب این طرح ذیل دو پیشنهاد با رعایت آیین نامه داخلی مجلس، در این بند اضافه گردد:

اصلاح بند «ط» تبصره «۱» لایحه بودجه ۱۴۰۱:

پیشنهاد اول: وزارت نفت مجاز است از طریق شرکت دولتی ذی ربط نسبت به احداث پتروپالایشگاه نفت سنگین به ظرفیت ۳۰۰ هزار (۳۰۰۰۰۰) بشکه در روز جهت تولید مواد پایه پتروشیمی (الفین‌ها و آروماتیک‌ها) و سوخت از محل منابع داخلی با مشارکت بخش غیردولتی، تأمین مالی خارجی (فاینانس) و یا تحویل نفت خام به پیمانکاران اقدام نماید. اخذ مصوبه شورای اقتصاد در این خصوص الزامی و در اجرای قانون اجرای سیاست‌های اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵ یا اصلاحات و الحاقات بعدی، این وزارتخانه موظف به واگذاری پالایشگاه مذکور یکسال پس از بهره‌برداری کامل است.

اصلاح بند «ط» تبصره «۱» لایحه بودجه ۱۴۰۱:

پیشنهاد دوم: وزارت نفت مجاز است از طریق شرکت دولتی ذی ربط نسبت به احداث پالایشگاه نفت سنگین به ظرفیت ۳۰۰ هزار (۳۰۰۰۰۰) بشکه در روز از محل منابع داخلی با مشارکت بخش غیردولتی، تأمین مالی خارجی (فاینانس) و یا تحویل نفت خام به پیمانکاران اقدام نماید. مجوز احداث این پالایشگاه منوط به تخصیص حداقل ۵۰٪ از محصولات آن شامل انواع نفتا و گاز مایع به طرح‌های راهبردی موجود صنعت پتروشیمی است. اخذ مصوبه شورای اقتصاد در این خصوص الزامی و در اجرای قانون اجرای سیاست‌های اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵ یا اصلاحات و الحاقات بعدی، این وزارتخانه موظف به واگذاری پالایشگاه مذکور یکسال پس از بهره‌برداری کامل است.

۵. پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، با توجه به وجود بند «ل» در تبصره «۱» قانون بودجه ۱۴۰۰، در تبصره «۱» لایحه ۱۴۰۱ نیز، اصلاح رابطه مالی شرکت ملی نفت و شرکت ملی گاز با هدف ایجاد انضباط در رابطه مالی این دو شرکت با دولت مورد توجه قرار گیرد.

۶. نظر به اهمیت ذخیره‌سازی گاز در کشور به دلیل مدیریت مصرف گاز به‌ویژه فصول سرد سال، پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، بند زیر به تبصره «۱» الحاق شود:

الحاق یک بند به تبصره «۱» لایحه بودجه ۱۴۰۱:

پیشنهاد: به منظور مدیریت ناترازی مصرف گاز در فصول سرد سال، وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی ربط موظف است از محل افزایش درآمد حاصل از صادرات گاز مازاد بر سقف مندرج در ردیف ۲۱۰۱۰۲ جدول شماره (۵) لایحه، نسبت به سرمایه‌گذاری در ذخیره‌سازی گاز اقدام نماید. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد وزارت نفت به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.